Motywacja

Agata Bochenek

„Dla życia,
a nie dla szkoły się uczymy.”

przysłowie łacińskie

Motywacja to:

- Stan gotowości człowieka do podjęcia określonego działania.
- Czynniki, które nadają energię zachowaniu osobnika i ukierunkowują je.
- Wzbudzony potrzebą zespół procesów psychicznych i fizjologicznych, określający podłoże ludzkich zachowań i ich zmian.

Innymi słowy…

Motywacja w teorii

- Teorie wzmocnienia – czyli metody Superniani
- Teorie uczenia się – „czym skorupka za młodu…”
- Pułapki motywacji – czyli teorie treści i proroctwa
- Teorie oddziaływania grupy

Superniania - teorie wzmocnienia

- Warunkowanie instrumentalne i szczury Skinnera

bodziec ⇨ **reakcja** ⇨ **konsekwencje** ⇨ **przyszłe reakcje**

Wzmocnienia – najskuteczniejsze sposoby na ujarzmienie

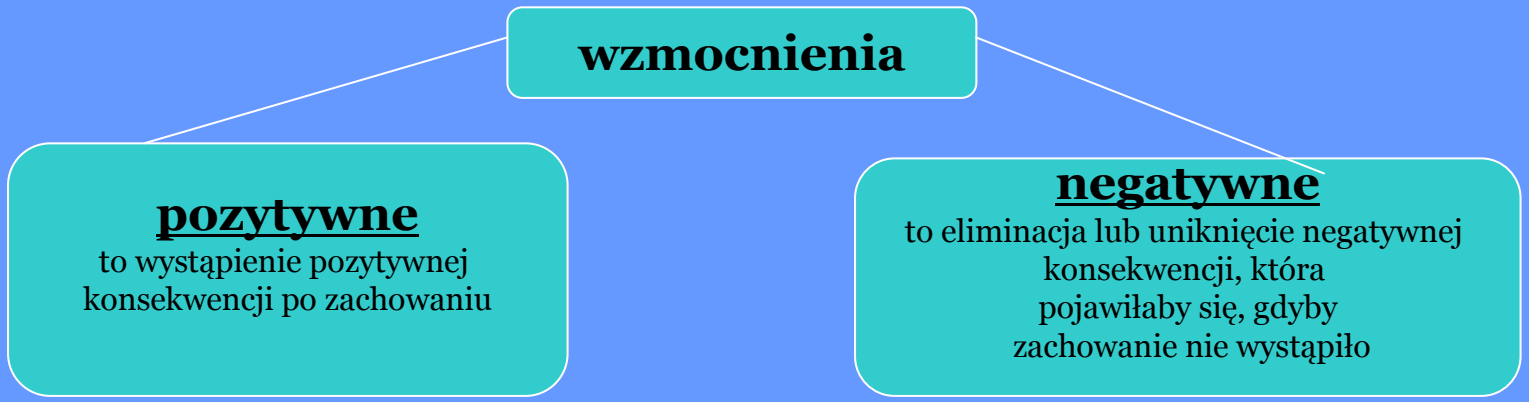

- Zachowanie pojawia się częściej, jeżeli prowadzi do otrzymania nagrody (wzmocnienie dodatnie) bądź uniknięcia nieprzyjemnych następstw (wzmocnienie ujemne).
- Jeżeli zachowanie przestaje być nagradzane (wygaszanie) lub prowadzi do przykrych skutków (kara), to występuje rzadziej.

Pułapki wzmacniania (1)

- Unikać stosowania kar - są nieskuteczne !

kara → **spadek liczby reakcji ukaranych** → **stop kary** → **powrót reakcji**

- Motywować pozytywnie. Ale jak?

Sztuka umiejętnego stosowania nagród – rzecz o rodzajach motywacji

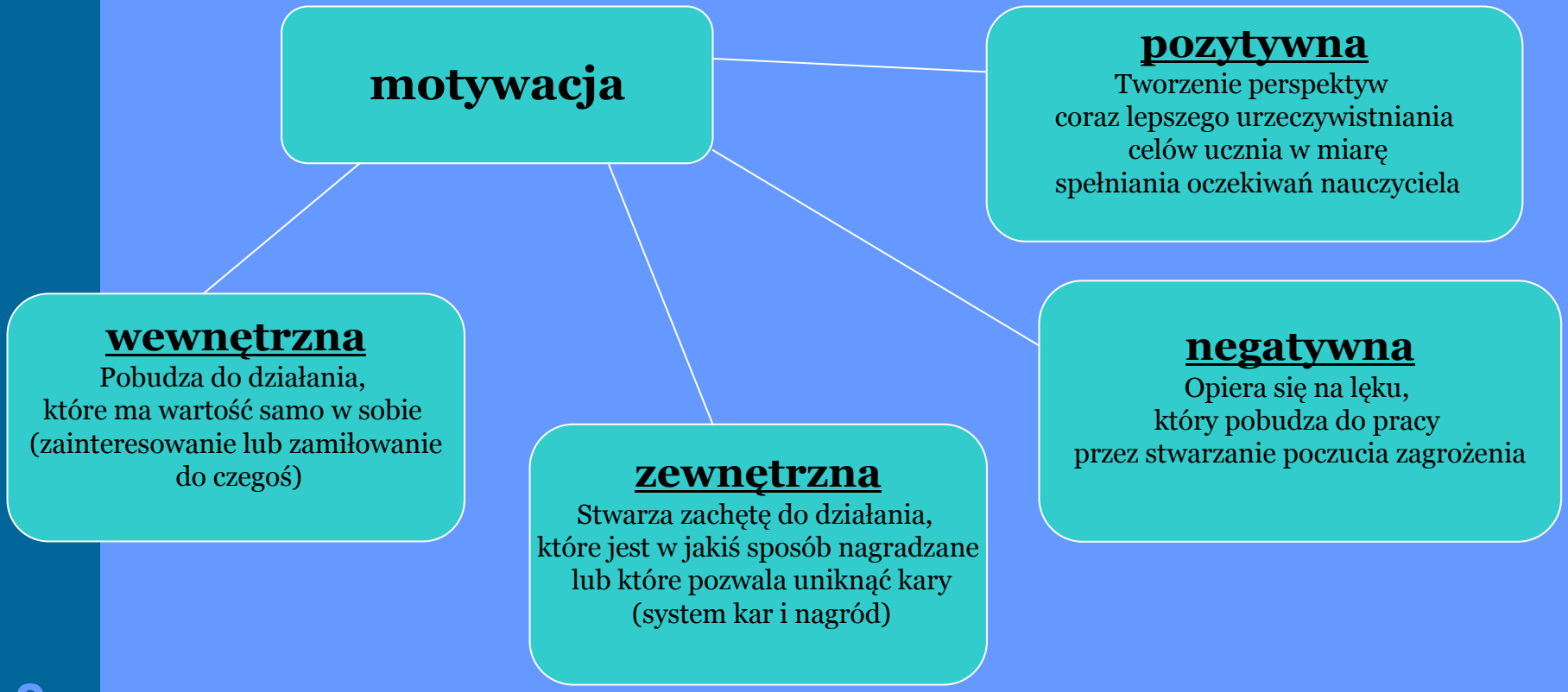

Pułapki wzmacniania (2)

- Eksperyment Leppera, Greene'a i Nisbetta
- Wzmacniać postępy lub osiągnięcia dzieci w wykonywaniu danej czynności, a nie samo jej wykonywanie (funkcja informacyjna).
- Nie wzmacniać „na zapas" ani za niewielkie osiągnięcia. Stopniowe rezygnowanie ze wzmacniania, gdy uczeń osiągnie już sprawność w wykonywaniu danej czynności i będzie mu ona sprawiać przyjemność.

Procedury stosowania nagród

- Procedura stałych odstępów czasowych – praca za comiesięczną pensję
- Procedura stałych proporcji – praca na akord
- Procedura zmiennych odstępów czasowych – czekanie na premię
- Procedura zmiennych proporcji – nadzieja na nagrodę
- Metoda konstruowania reakcji

Modelowanie – czyli uczymy się nie tylko w szkole

- Teoria uczenia się – eksperymenty Bandury
- Modelowanie – wykonywanie przez dziecko działania podobnego symbolicznie lub konkretnie do tego, które uprzednio wykonał model
- Kto może być skutecznym modelem?
  - władza, kompetencja, pozycja społeczna
  - podobieństwo
  - wyróżnianie się na tle grupy, w której dziecko chciałoby uczestniczyć
  - następstwa zachowania
- Rola wzmocnienia zastępczego – wzmocnienie otrzymuje nie uczący się, ale model

Pułapek ciąg dalszy…

- **Wyuczona bezradność** - to utrwalenie przekonań o braku związku przyczynowego między własnym działaniem (reakcją), a jego konsekwencjami (wzmocnieniem). Czyli: *„cokolwiek zrobię i tak nie wyjdzie”.*
- **syndrom porażki**

  – niskie oczekiwania sukcesu

  - skłonność do poddawania się w obliczu pojawienia się pierwszych oznak trudności

Pułapek ciąg dalszy…

- Efekt Pigmaliona - samospełniające się proroctwa
- Pozytywne zakomunikowane oczekiwania = wzrost osiągnięć szkolnych uczniów

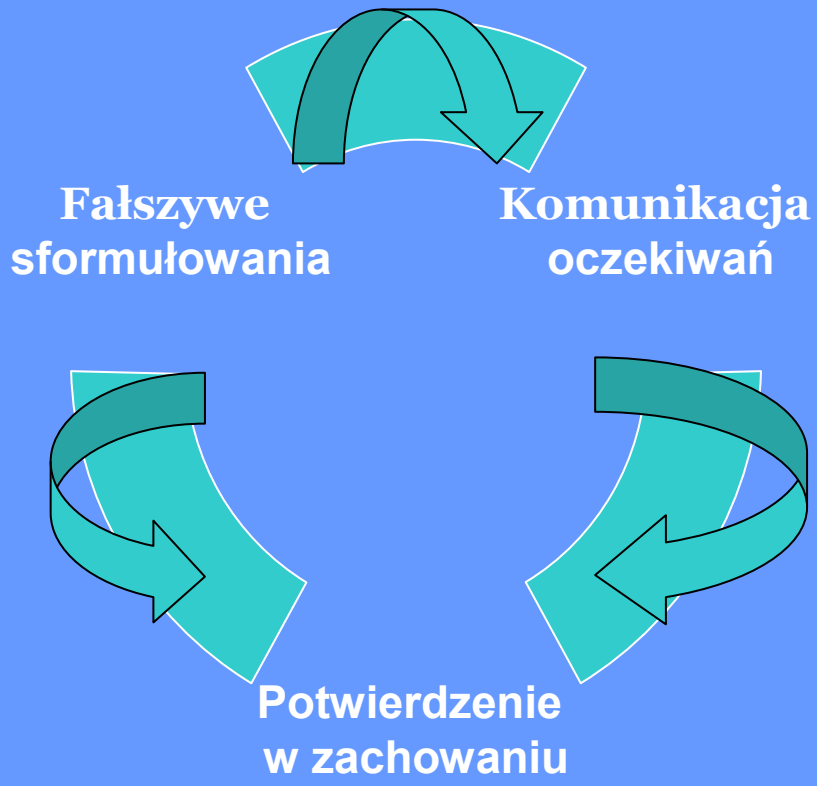

Teorie treści w motywacji

- Głównym źródłem motywacji są nieuświadomione potrzeby.
- Teoria potrzeb Maslowa
- Teoria ERG – jeśli dana potrzeba nie zostanie zaspokojona, jednostka będzie odczuwała frustrację, zejdzie na niższy poziom i zacznie ponownie szukać zaspokojenie potrzeb niższego rzędu.

Grupa jak czynnik motywujący (1)

- **Facylitacja społeczna** – *kiedy obecność innych mobilizuje nas* - napięcie wynikające z obecności innych osób i możliwości naszego działania, czego rezultatem jest lepsze wykonanie łatwiejszych zadań, lecz gorsze wykonanie zadań trudniejszych
- **Próżniactwo społeczne** – *kiedy obecność innych uspokaja nas* - uspokojenie wywołane przekonaniem, że przebywanie w grupie utrudnia ocenę indywidualnego działania; uspokojenie osłabia wykonanie zadań prostych, lecz ułatwia wykonanie zadań trudnych

Grupa jak czynnik motywujący (2)

Grupa a zachowanie (1)

- **Konformizm** – zmiana zachowania na skutek rzeczywistego lub wyobrażonego wpływu innych ludzi
- Normatywny wpływ społeczny ⟹ potrzeba bycia zaakceptowanym
- Wpływ sytuacji społecznych na:
  - spostrzeganie (eksperyment Asha)
  - pamięć („głuchy telefon” Barletta)
  - na motywację (kultura a jedzenie flądry)

Grupa a zachowanie (2)

- Teoria wpływu społecznego
- Dostosowanie się do wpływu społecznego zależy od:

- siły – jak ważna jest dla nas grupa
- bezpośredniości – odległości czasowej i przestrzennej grupy
- liczby innych osób w grupie.

Grupa a zachowanie

- Posłuszeństwo autorytetowi – eksperyment Milgrama
- **Deindywiduacja** - utrata poczucia „ja”, prowadząca do utraty normalnej kontroli nad zachowaniem (zakładanie uniformów i masek)
- Samoświadomość – efekt lustra w pokoju

Czynniki wpływające na rozwój motywacji uczniów:

- **Ze strony rodziców:**

Ciepła atmosfera, sukcesy i zadowolenie rodziców, pochwały, nagrody materialne, poczucie bezpieczeństwa, dobre relacje, miłość rodziców, odpowiednie kary, status społeczny, warunki do nauki, zaspokojenie fundamentalnych potrzeb, wspieranie dziecka, wykształcenie rodziców, wzorzec starszego rodzeństwa itp.

Czynniki wpływające na rozwój motywacji uczniów:

- **Ze strony nauczycieli:**

Pochwały, nagrody, atrakcyjne zajęcia, przyjazna atmosfera pracy, dobre oceny, pozytywne uwagi, kompetencje, dobry kontakt, akceptacja ucznia, wzajemny szacunek, systematycznie sprawdzane prace domowe, łagodność, konsekwencja, docenianie wkładu pracy ucznia, odwoływanie się do zainteresowań ucznia, wspólna praca, pochwała przed rodzicami, obiektywna ocena, dobrze opracowany system oceniania, konkursy przedmiotowe, stawianie celów itp.

- **Działania, które powodują utratę motywacji u ucznia:** niesprawiedliwa ocena, wygórowane wymagania, osobista niechęć do ucznia, lekceważenie jego potrzeb, krytyka osoby a nie działań, nudna lekcja, porównywanie z innymi, nieatrakcyjne metody nauczania.

Czynniki wpływające na rozwój motywacji uczniów:

- **Ze strony ucznia:**

Dobra samoocena, akceptacja wśród kolegów, zainteresowania, chęć zdobycia uznania nauczycieli i kolegów, chęć osiągnięcia celu, zdrowie fizyczne i psychiczne, wcześniejsze pozytywne doświadczenia, satysfakcja z osiągnięć, samodzielność, samodyscyplina, umiejętność współpracy, wiara we własne siły, pochwały od nauczyciela i rodziców, sukces, zdolność radzenia sobie z porażkami, zwrócenie uwagi na siebie, predyspozycje i nagrody itp.

- **Uczeń zmotywowany do nauki** jest pewny siebie, aktywny, zainteresowany, opanowany, wytrwały w dążeniu do celu, pogodny, podejmuje nowe wyzwania, dociekliwy, nie zraża się niepowodzeniami, chętny do działania, uśmiechnięty, ma poczucie własnej wartości
- **Uczeń, któremu brak motywacji**, jest apatyczny, obojętny, znudzony, mało aktywny, nadpobudliwy, niechętny do działania, wagaruje, niepewny siebie, ma niskie poczucie własnej wartości, ma trudności w skupieniu uwagi, jest nieprzygotowany do lekcji.

Literatura (książki):

1. Reykowski J., *Emocje i motywacja*, w: Tomaszewski (red.), *Psychologia*, wyd. PWN, 1985
2. Mika, *Psychologia grupy*
3. Harmin M., *Duch klasy: jak motywować uczniów do nauki?,* W-wa: Centrum Edukacji Obywatelskiej, 2004.
4. Locke E.A., *Jak uczyć się efektywnie: metody i motywacja: praktyczny poradnik* , Poznań: „RK", 2004.
5. Fuller C., *Jak zachęcić dziecko do nauki* , W-wa: „Vocatio", 2003.
6. Covington M., Teel K. M., *Motywacja do nauki,* Gdańsk, GWP, 2004.

Literatura (książki) cd.:

1. Węglińska M., *Motywacje szkolne dzieci w młodszym wieku*, Szczecin: Wydaw. Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, 1999.
2. Brophy J., *Motywowanie uczniów do nauki* , W-wa, PWN, 2004.
3. Wtorkiewicz L., *Ocenianie opisowe - diagnoza i motywacja,* Kraków, Superstudium Magdalena Przetacznik, 2000.
4. S.G. Paris, L.R. Ayres, *Stawanie się refleksyjnym uczniem i nauczycielem*, W-wa: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1997.
5. B.L. McCombs, J. E. Pope, *Uczeń trudny: jak skłonić go do nauki*, W-a: Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, 1997.
6. G. Binder, R. Michaelis, *Trudności w nauce. Skuteczne sposoby pracy z dzieckiem*

Literatura (artykuły):

1. Jak sprawić, aby uczniowie znaleźli w sobie motywację do nauki języków obcych / Anna Władarczyk-Dudzic // Języki Obce w Szkole. - 2004, nr 1, s. 25-28.
2. Kontrola wyników nauczania a motywowanie uczniów / Monika Czajkowska // Matematyka. - 2000, nr 2, s. 102-106.
3. Lektury obowiązkowe dyrektora szkoły / Danuta Sterna // Dyrektor Szkoły. - 2004, nr 9, s. 58-59
4. Motywacja do nauki motywacją do życia / Danuta Łada // Życie Szkoły. - 2001, nr 10, s. 627-628.
5. Motywacja do nauki szkolnej / Tomasz Biernat // Wychowanie na co Dzień. - 1998, nr 12, s. 30-31.
6. Motywacja do uczenia się: (model badawczy) / Barbara Ciżkowicz // Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanistyczno-Ekonomicznej (Włocławek). - T. 8. - (2000), s. 153-166.
7. Motywacja szkolna u dzieci z pogotowia opiekuńczego / Helena Adamczewska // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 1998, nr 8, s. 29-30.
8. Motywacja w lekcji wychowania fizycznego - przykłady praktyczne / Jacek Szalewski // Wychowanie Fizyczne w Szkole. - 1999, nr 5, s. 1192-194.
9. Motywacja w procesie uczenia się / Anna Woynarowska-Janiszewska // Oświatowiec. - 1999, nr 1, s. 30-37.
10. Motywowanie katechizowanej młodzieży do samokształcenia / Anna Zelma // Katecheta. - 2003, nr 6, s. 3-8.
11. Motywowanie ucznia do nauki / Krystyna Sowa // Dyrektor Szkoły. - 2001, nr 11, s. 23-26.
12. Motywowanie uczniów w procesie edukacji / Mirosława Zastawny // Język Polski w Szkole - Gimnazjum. - 2000/2001, nr 3, s. 74-80.
13. Motywy uczenia się / Iwona Czaja. - Fot. // Wychowawca. - 2001, nr 5, s. 9-10.
14. Motywy ucznia się młodzieży wybitnie i przeciętnie uzdolnionej / Edward Ćwiok. - Streszcz. w jęz. ang. // Przegląd Psychologiczny. - 1998, nr 1-2, s. 39-57.
15. O potrzebie poznawania motywów uczenia się techniki / Stanisława Danuta Frejman // Wychowanie Techniczne w Szkole. - 1998, nr 5, s. 354-356.
16. Opis i analiza przypadku klasy z niską motywacją do nauki / Maria Walkiewicz // Nowa Szkoła. - 2003, nr 1, s. 45-48.

Literatura (artykuły):

1. Poczucie sensu uczenia się - próba prognozowania / Waldemar Kozłowski. - Streszcz. w jęz. ang. // Edukacja. - 1999, nr 4, s. 57-67.
2. Potrzeba troski o ucznia zdolnego / Urszula Raś // Szkoła Zawodowa. - 1999, nr 4, s. 28-32.
3. Rola nauczyciela w budzeniu motywacji na lekcjach języka niemieckiego / Magdalena Ptak // Języki Obce w Szkole. - 1998, nr 3, s. 266-267.
4. Rola oceny opisowej jako czynnika kształcącego motywację uczniów / Małgorzata Ekiert / Języki Obce w Szkole. - 2004, nr 1, s. 30-33.
5. Rola środowiska rodzinnego w wychowaniu dziecka sukcesu / Joanna Kawalec // Edukacja i Dialog. - 2000, nr 5, s. 57-65.
6. Rozwijanie u uczniów motywacji wewnętrznej - nowe metody chwalenia i zachęcania do współpracy / Anna Przychodzień // Języki Obce w Szkole. - 2004, nr 1, s. 28-30.
7. Samoświadomość dzieci z upośledzeniem umysłowym umiarkowanym a ich motywacja do nauki / Grażyna Pietrzak // Szkoła Specjalna. - 1998, nr 5, s. 354-356.
8. Sposoby podtrzymania motywacji w nauczaniu języka obcego przez korelację przedmiotową / Ludmiła Szypielewicz // Języki Obce w Szkole. - 2000, nr 6, s. 28-32.
9. Stosowanie wzmocnień pozytywnych w rewalidacji indywidualnej / Jolanta Kriger // Szkoła Specjalna. - 1998, nr 4, s. 302-306.
10. Sztuka motywowania / Halina Mejza // Edukacja i Dialog. - 2002, nr 4, s. 19-24.
11. W kręgu pytań o podstawy, źródła i mechanizmy aktywacji ucznia / Anna Grochulska // Edukacja Humanistyczna // 1999, nr 22-3, s. 45-57.
12. Warunek efektywności / Małgorzata Lech // Życie Szkoły. - 2004, nr 1, s. 32-35.
13. Wyobrażenia uczniów o pracach domowych i motywy ich odrabiania / Dorota Depta // Ruch Pedagogiczny. - 1998, (nr)1-2, s. 83-92.
14. Wzmacnianie motywacji uczniów / Ewa Stojak-Ślęczek // Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze. - 2001, nr 9, s. 31-33

Dziękuję za uwagę!